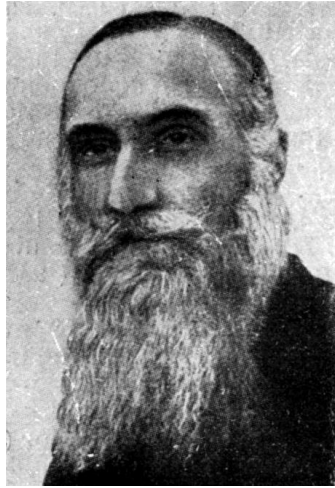

GALA GALACTION

Material realizat de Nicoleta Milea

Personalitate complexă, de o recunoscută originalitate, situată, prin locul nașterii, în „teleormăneana familie culturală” a lui: Marin Preda, Zaharia Stancu, Constantin Noica, Miron-Radu Paraschivescu, Alexandru Depărățeanu, Anghel Demetrescu, Radu Grămăticu, GALA GALACTION, pseudonimul literar al lui Grigore Pișculescu (n. 16 aprilie 1879, Didești, Teleorman – d. 8 martie, 1961, București), în spiritul autohton, s-a întrupat într-o universalitate, printr-o neistovită aspirație spre totalitate și monumental: a fost memorialist, publicist, scriitor, profesor de teologie, preot ortodox, traducător al Bibliei în limba română, din ebraică și greacă (împreună cu Vasile Radu și Nicodim Munteanu). În 1947 a fost ales membru titular al Academiei Române.

***

La 16 aprilie 1879, s-a născut primul copil al lui N. Pișculescu. Tatăl, cu rădăcini aromâne, era căsătorit cu Chiriachia Ostreanu, fiica unui preot din Roșiorii de Vede. În seara zilei, tatăl a notat, pe o foaie „literaria” următoarea însemnare de cronică de familie, cu ortografia epocii: „Astăzi, luni, 16 april, ora optu siara, s-au născutu întâiu meu fiu iubitu Grigore și spre amintire am scrisu, 1879, aprilie 16. N. Pișculescu.”

După el au urmat alți cinci copii: Dimitrie, Zoe, Mihail, Paulina și Nicolae. Trei dintre ei (Mihail, Paulina și Nicolae) s-au sfârșit în anii copilăriei. Când a murit Mihail, la vârsta de opt ani, Grigore l-a văzut prima dată plângând pe tatăl său.

Așa cum mărturisește Gheorghe Cunesco în lucrarea monografică „Pe urmele lui Gala Galaction”, „Gala Galaction s-a bucurat de o copilărie mai puțin comună, cu unele particularități originale, cu ecouri și prelungiri în caractere specifice personale.

Și-a petrecut copilăria în plină natură. O natură bogată în frumuseți, dominată de pădurea din apropierea satului – o rămășiță din milenarul codru al *Deliormanului*. Codrul l-a atras și l-a robat cu puteri de vrajă. Hălăduia zile întregi pe potecile lui umbrite, pătruns de tăcerile adânci și de tainele lui tulburătoare. Niciodată nu l-a străbătut până la cealaltă margine, unde o fi fost ea?...Cel mai departe se ducea până la podul lui Huidumac, pe Vedea, unde funcționa o moară. Pădurii și morii, pe al cărei scoc călătoreau fără odihnă undele Vedei, scriitorul le-a dăruit loc larg în amintirea și în literatura sa (printre primele nuvele a scris Moara lui Călifar, cu moara și pădurea de la Didești). Pădurii i-a acordat un rol capital în închegarea lui sufletească. Va mărturisi într-un fel foarte personal și panteist că în pădurea de la Didești, dacă ai sta și ai asculta atent, ai auzi pașii lui Dumnezeu umblând prin ea! Că printre stejarii și carpenii de pe malurile râului Vedea, rar străbătuți de soare, a învățat încântarea vitraliilor de catedrală...”

Tot atunci mai era subjugat de o rară prietenie cu copiii Țiganilor, foștii robi ai schitului. Între conac și sat exista un cătun format din aceștia-peste o sută de familii. Copiii lor au fost primii și cei mai apropiați prieteni ai „întăiului născut” al familiei N. Pișculescu. Se ținea după ei pretutindeni, prin mlaștinile Tecuciului, prin pădure. De dragul lor, consimțea să fie complice la unele subtilizări de zahăr și tutun, din casă. Îl încânta și-l intriga, în același timp, limba lor, necunoscută și sonoră, ca un șuvoi de grindină. Vedea și înțelegea de acum sensul real al noțiunilor de *rob*, de *om liber* și de *libertate*. Le va aduce omagiul amintirii și al talentului său literar în piesa *Rița Crăița*. Existau printre ei și lăutari. A pomenit de Posmac, zis Bosmac, și pe Vasile Lăutarul. I-a îndrăgit cu admirație. Îi urmărea la nunțile din sat, strecurându-se pe sub pătule, ca să fie cât mai aproape de ei și să asculte baladele cântate în sunetele cobzei și ale naiului. De la ei a auzit *Mănăstirea Argeșului*, *Miu Haiducu*, *Iancu Jianu* și alte balade populare. În creațiile lui literare răsună cântece zise din diblă și din gură de Lăutarul Vasile (în *Papucii lui Mahmud*), de Mura Lăutarul (în *Copca Rădvanului*), de Tilincă (în *La răscruce de veacuri*). Venirile și plecările inopinate ale Țiganilor nomazi au născut poate, acum pentru întâia oară, în viitorul călător, mugurul dorului de drumeție, care avea să înflorească atât de prodigios, de-a lungul vieții sale.

La Didești, cunoaște și este captivat de frumusețile naturii binefăcătoare. Privea cu ochii uimiți natura din jur și-și puneă întrebări. Întreba depărtările orizontului și stelele cerului. Născocea tot felul de basme infantile, altoite pe cele ce le auzea de la părinți și de la oamenii din sat. „Am făcut fabule, în gândul meu, de când eram copil de 5-6 ani, îi va mărturisi mai târziu unui interlocutor. Am fost un copil straniu!”

Se năștea scriitorul literar, scriitorul-călător, *Gala Galaction*!

Am insistat pe anii primei copilării pentru că aceștia au fost cei care i-au modelat sufletul și i-au deschis calea către cunoașterea, pătrunderea și cultivarea cuvântului, receptat și împărtășit cu har, mai târziu.

În casa părintească, la Didești, s-a întâlnit din anii copilăriei, cu cartea, cu tainele și tentațiile ei. Tata, mama și contabilul de la conac îi citeau din *Contele*

de Monte Cristo, Misterele Parisului, Regina Margot, Ion Sobieski, regele Polonie, Fata din Dafin, etc.

Primii doi ani de școală i-a făcut la Școala primară în Didești, înființată chiar de tatăl său, instalată la conac, în curtea bisericii, într-o fostă chilie, a clopotarului. Clasele a treia și a patra le-a continuat la Roșiorii de Vede, la școala pe băncile căreia șezuse, cu ani în urmă, poetul Alexandru Depărățeanu.

După terminarea școlii primare, în iunie 1890, tatăl l-a înscris la Liceul „Sf. Sava”, cu acest prilej face și prima călătorie cu trenul, fiind deosebit de impresionat de noile locuri pe care le vedea și care vor fi descrise mai târziu, cu toate amănuntele. El chiar și-a numit prima călătorie cu trenul *Începuturi*.

Față de Didești și Roșiorii de Vede, Bucureștii i s-au părut copilului din provincie „înalți până la cerul necunoscutului și al închipuirii, minunea minunilor”.

Nu i-a fost deloc ușor, dar s-a adaptat repede și spre surprinderea colegilor și a profesorilor, din elevul stingher, tăcut, timorat și prostănac, a izbucnit unul cu totul altfel: cutezător, emancipat, întreprinzător, în scurtă vreme portdrapelul independenților și opozanților din liceu.

Citea foarte mult, din clasa a patra chiar și cărți literare franceze, recomandate de profesorul de limba franceză. Citea și era la curent cu presa vremii.

1896 a însemnat un an crucial în biografia sa, cu câteva debuturi de scriitor.

În ianuarie, conducea o revistă literară personală, cu titlul *Zig-Zag*. O scria singur toată și o multiplica la poligraf. În primul număr (sau al doilea, căci este datat 15 ianuarie 1896) al *Zig-Zag*-ului publică un studiu justițiar despre poetul Alexandru Macedonski, indezirabil, ostracizat și sub oprobriul public, pentru nefasta epigramă antieminesciană.

Frecventând cenaclul lui Macedonski, Grigore Pișculescu s-a întâlnit cu I.N. Theodorescu (Tudor Arghezi). De dragul prieteniei cu Tudor Arghezi, s-a hotărât chiar să repete o clasă, ca să fie coleg cu acesta. „Am întors acele ornicului vieții mele, va declara Gala Galaction, ca să corespundă cu ornicul lui Arghezi” (*Integral*, nr. 3/1925, p.5).

Reporter de călătorie, Gala Galaction se face cunoscut prin deosebitele calități care îl remarcă. Debuturile ca reporter de călătorie și ca nuvelist au constituit probe de certe posibilități literare. Dar n-a continuat să publice, ci numai să scrie. Scrie mult. Face ucenicie literară, prelungită, necesară. A procedat și el cum va recomanda mai târziu începătorilor chinuiți de neastâmpărul literar și grăbiți să se vadă tipăriți. Îi va îndemna să muncească cu condeiul cât mai mult timp, îndemn valabil și în vremea noastră: „Muncind, vei învăța să scrii corect, conform gramaticii, conform sintaxei. Muncind, vei învăța cum să legi o frază, pe arcuri noi. Muncind, vei învăța cum să faci să treacă, printre nourii rândurilor tale, argintie și tremurătoare, luna imaginii frumoase. Muncind, vei învăța să faci gândul să se miște pe hârtie, cum ți-estea voia: la pas, în trap, ori vijelios, ca El Zorab. Muncind, vei izbuti într-adevăr să arăți că ai talent. Vai! Dacă ai talent.

Căci, dacă nu ai talent, toată munca ta e de prisos... Munca e aspra condiție a evidențierii unui talent” (Arta scrisului).

În septembrie 1898, după ce a dat examenele de clasa a șaptea de liceu, Grigore Pișculescu s-a înscris la Facultatea de litere și filozofie, cum era firesc pentru un tânăr cu talent de scriitor. Acum a aruncat pe foc jurnalul intim din anii de liceu și în ziua de 11 septembrie 1898 a început alt jurnal. Pe prima foaie a scris următorul moto personal: „Aceste scrisori nu sunt nici ale celor cărora le-am scris, nici ale mele care le-am scris – ci sunt ale literaturii românești”.

Primele trei caiete sunt pline de scrisori, adresate celor două femei cunoscute la Agapia, sora Zoe și doamna Olga Sacara-Tulbure. Va întreține acest jurnal particular timp de peste cincizeci de ani – cu unele intermitențe mai scurte sau mai lungi, chiar de ani întregi. A scris în total 9 caiete (8 caiete dictando, tip școlar, a câte trei sute de foi, unele legate, cum s-au nimerit, al nouălea, un registru gros și legat în coperte tari, scris numai un sfert de foi). A însemnat în ele date biografice și literare, călătorii, activități publice, evenimente politico-sociale, nume de prieteni, de scriitori, de oameni politici, scrisori primite, sentimente și opinii personale, deseori critice-negative, exprimate cu o sinceritate totală, necruțându-se nici pe el însuși, toate însemnările, însă, într-un stil propriu de operă literară. *Jurnalul* a ajuns în rafturile literaturii române, tipărit postum în trei volume – 1973, 1975, 1980 – totalizând aproape 1400 de pagini.

După primul an de studenție la litere și filozofie, în vacanța de vară, studentul Grigore Pișculescu s-a dus la Agapia, singur, și a stato lună. În caietul de jurnal a notat: „Am îngropat un capitol al vieții mele și am început un altul cu totul nou!”

Reîntors la București, a părăsit Facultatea de litere și filozofie și a trecut la Facultatea de Teologie, cu hotărârea fermă pentru călugărie, spre stupefacția tuturor.

În aprilie 1903 s-a căsătorit cu sora Zoe de la Agapia (avea 24 de ani; sora Zoe – 36)

Povestea pseudonimului său:

Numelui ales pentru monahism, *Galaction* (pe care l-a văzut scris pe un perete la mănăstirea Neamț), i-a asociat un prenume de creație personală, *Gala*, și a făcut din ele un pseudonim literar: *Gala Galaction*, logodit gloriei și nemuriri... La întrebarea cum de s-a gândit la îmbinarea acestor două antroponimice înrudite, Gala fiind prima parte a lui Galaction, a precizat că, mergând cu trenul, cum stătea întins pe banca de lemn a vagonului, i s-a părut, în liniștea nopții, că ritmul roților în mers spun Gala Galaction, Gala, Galaction, Gala Galaction... Călătorului care a început să fie i-a plăcut cântecul roților de tren și l-a însușit ca pseudonim.

.....

După patru ani de studii, în noiembrie 1903, Gala Galaction a susținut examenul de licență cu lucrarea *Minunea din drumul Damascului*, în care a

abordat, într-o manieră personală, problema convertirii rabinului Saul în apostolul Pavel, remarcându-și certele calități literare.

În decembrie 1903, a plecat la Cernăuți, pentru studii doctorale, pe o iarnă grea.

La 4 iulie 1904 s-a dus la Putna, la ctitoria lui Ștefan cel Mare, la comemorarea evenimentului-patru sute de ani de la moartea gloriosului voievod.

Nu mult după prăznuirea emoționantă de la Putna, Gala Galaction a început să treacă prin alte emoții. Tot fericite. **I se nasc copiii, patru fete: Magdalena-Dalina** (ianuarie 1905, care va ajunge la Opera din Milano, se va căsători în Italia cu un conte, Bajocchini, și va rămâne acolo); **Lucreția-Luchi** (aprilie 1906, va fi pictoriță și scriitoare, căsătorită și rămasă tot în Italia, a scris cărți în limbile italiană și română); Marioara-Mara (mai 1910, cu două doctorate, va fi profesoară, va publica și scrieri literare, căsătorită cu avocatul Șerban Țuculescu – fratele pictorului Ion Țuculescu); Elena-Lenuța (octombrie 1911, căsătorită Stănciulescu, actriță la Teatrul Național din București).

În anii de studii universitare prelungite, și de avatarii, Gala Galaction a scris mult, dar a publicat numai de câteva ori.

A început să scrie o specie literară personală, o mixtură teologică-filozofică, cu titlul *Scrisori către Simforoza*, manifestându-și preferința pentru genul epistolar, publicând în *Linia dreaptă* și în *Literatura și arta română*.

Prin N.D.Cocea s-a apropiat din nou de mișcarea socialistă.

Între 1909 și 1922, devine defensor eclesistic, pentru eparhiile Râmnicului și Argeșului. În 1922 este hirotonit preot, cunoscut fiind ca părintele Grigorie.

Din 1926 activează ca profesor titular la catedra de Introducere și Exegeza Noului Testament de la Facultatea de Teologie din Chișinău, până în 1941. În perioada 1926-1930 a fost decanul acestei facultăți. Între 1941 și 1947 a fost profesor de Exegeza Vechiului Testament la Facultatea de Teologie din București. Din 1954 a fost ales membru în Adunarea eparhială a Episcopiei Bucureștilor.

În 1947, a fost ales membru titular al Academiei Române.

S-a stins din viață la 8 martie 1961, la București și este înmormântat la Cernica.

.....
.....

În perioada interbelică a desfășurat o bogată activitate publicistică, iar între anii 1915 și 1918, împreună cu Tudor Arghezi, editează revistele *Cronica* și *Spicul*.

Opera literară a lui Gala Galaction:

Bisericuța din Răzoare. Nuvele și schițe, 1914;

Eminescu, 1914;

Clopotele din mănăstirea Neamțu, 1916;

La țărmul mării, (Reverii) 1916;

O lume nouă. Articole, 1919;

Răboj pe bradul verde, 1920;
Toamne de odinioară, 1924;
De la noi la Cladova, 1924;
Caligraful Terțiu. Adevăr și închipuire, 1929;
Roxana. Roman, 1930;
Papucii lui Mahmud. Roman, 1931;
Doctorul Taifun. Roman, 1933;
La răspântie de veacuri. Roman, 2 vol, 1935;
Rița Crăița. Fantezie dramatică în trei acte, 1942;
În grădinile Sf. Antonie (nuvele, foiletoane), 1942;
Vlahuță, 1944;
Mangalia, (memorial de călătorie), 1947;

REEDITĂRI:

Opere, Vol.I (Bisericuța din răzoare, Clopotele din Mănăstirea Neamț, La țarmul mării, Caligraful Terțiu), București, 1949;

Nuvele alese, cu un cuvânt înainte de Teodor Vîrgolici, București, 1955;

Oameni și gânduri din veacul meu, cu un cuvânt înainte de Teodor Vîrgolici, București, 1955;

Opere alese, cu o prefață de Teodor Vîrgolici, 2 vol., București, (vol. 1. Doctorul Taifun, Roxana, Papucii lui Mahmud. Nuvele și povestiri;

Opere alese. Ediție îngrijită de Teodor Vîrgolici. Cu o introducere de D. Micu, 4 vol., București, 1959-1965; Vol. I. *Nuvele, povestiri, amintiri, reverii*. Vol. II. *Articole*. Vol. III. *Roxana. Papucii lui Mahmud. Doctorul Taifun*. Vol. IV. *La răspântie de veacuri*.

Lângă apa Vodislavei, Nuvele și povestiri. Prefață de D. Micu, București, 1961;

La vulturi! Antologie întocmită de Virgiliu Ene. Prefață de Teodor Vîrgolici, București, 1962,

Nuvele și povestiri, București, 1967;

Roxana. Papucii lui Mahmud. Doctorul Taifun, Romane. Prefață de Teodor Vîrgolici, București, 1969;

O lume nouă. Articole. Studiu introductiv și antologic de Gheorghe Cunescu, București, 1970;

Jurnal, 3 vol. Ediție îngrijită de Mara Galaction Pisculescu și Teodor Vîrgolici, București, 1973-1980;

Sub feeria lunii. Ediție îngrijită, prefațată și note de T. Tihan (însemnări de călătorie);

Prin țară, Culegere, cuvânt introductiv, tabel bibliografic și note de Gheorghe Cunescu, București, 1975, (note de călătorie);

Opinii literare, Ediție de Gheorghe Cunescu, București, 1979;

La Vulturi!, Prefață, tabel cronologic și selecție de aprecieri critice de Tudor Cristea, Editura Ion Creangă, Colecția "Carte școlară", București, 1988;

Opere. Ediție îngrijită, prefață, tabel cronologic, note și comentarii de Teodor Vîrgolici, vol. I-VI, București, 1994;

Jurnal, ediția a II-a, text integral, ediție îngrijită, prefață și note de Teodor Vîrgolici, vol. I-V, București, 1996-2003;

Jurnal, 1947-1952 (pagini inedite cenzurate), ediție îngrijită de Teodor Vîrgolici, București, 2006.

APRECIERI CRITICE

Tudor Vianu, despre Gala Galaction

„Figura lui Gala Galaction este, fără îndoială, aceea a unui precursor. Ce este un precursor? Cineva care lămurește din datele confuze ale prezentului sinteza viitorului, o sprijină prin puterea unei mari pasiuni și are curajul moral și civic s-o anunțe. Toate aceste însușiri sunt întrunite în scrisul lui Galaction după sfârșitul primului război mondial. Paginile acele grele prin cuprinsul și răspunderile lor, lucide prin cugetare, aprinse în sentimentul care le inspiră, curajoase, ca puține altele ale aceleași vremi, sunt ale unui înaintaș.

Prin toate datele sale firești, prin felul angrenării lui în societatea contemporană, prin achizițiile culturii lui Galaction a nimerit totdeauna pozițiile menite a fi confirmate de viitor”.

BIBLIOGRAFIE:

G.Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, 1941, p.601-603;

Gh. Cunescu, *Pe urmele lui Gala Galaction*, Editura Sport-Turism, 1982;

Tudor Vianu, *Arta prozatorilor români*, 1941, p. 257-262;

Gala Galaction, Wikipedia
